

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

's-GRAVENHAGE

MR 3 NOV. 1961 / 26
BourgeoisZijner Excellentie
de Heer Minister-President,
Voorzitter van de Raad van
Ministers

Directie/Afdeling: DGES

Datum: 1 november 1961

Onderwerp: Frans ontwerp-verdrag
Europese "Union"

Kenmerk: DIE-155597

Foto-no: F-14946/61

TER BEHANDELING IN DE MINISTERRAAD

I. Zoals bekend, heeft de Franse delegatie in het kader van de Politieke (studie) Commissie van de Zes in Parijs een ontwerp-verdrag ingediend voor de oprichting van een Europese "Union". In de Franse gedachtengang zou dit dan de belichaming zijn van het "caractère statutaire", waartoe de topconferentie in Bonn op 18 juli jl. heeft besloten.

Het Franse ontwerp-verdrag codificeert in wezen de al-oude plannen van Generaal de Gaulle voor de Europese politieke samenwerking, waartegen Nederland zich sinds de lancering ervan, heeft verzet.

Het project voorziet in:

- samenwerking op het gebied van cultuur en wetenschappen tussen de Zes, welke duidelijk een vrij exclusief karakter zal hebben;
- de aanvaarding van een gemeenschappelijke defensie-politiek - zij het in samenwerking met andere landen - tegen agressie;
- streven naar een gemeenschappelijke buitenlandse politiek;
- het nemen van besluiten met unanimitéit, zij het dat bepaalde regeringen zich kunnen onthouden waardoor het besluit wel tot stand komt doch niet voor hen geldt;
- oprichting van een drietal instellingen, t.w. de Raad van Ministers, het Europees Parlement en de Europese Politieke Commissie. Deze Commissie is de thans functionerende ambtelijke commissie onder leiding van Ambassadeur Fouchet. Er zal een vast Secretariaat moeten komen, en wel te Parijs;

- ter tegemoetkoming aan Duitsland en Italië, die zo aandringen op versterking van het supranationale of communautaire element, een artikel 16, dat herziening van het huidige ontwerp-verdrag binnen 3 jaar in het vooruitzicht stelt en een zeer vage toespeling maakt op de mogelijkheid van andere procedures, een geunificeerd buitenlands beleid en een samenvoeging der drie bestaande Europese Gemeenschappen.

II. De reden dat thans dit Franse project in verdragsvorm wordt gepresenteerd is, volgens de Fransen, de noodzaak Duitsland op enigszins spectaculaire wijze opnieuw een bewijs van Europese solidariteit aan te bieden ter compensatie van de politieke veer welke dit land waarschijnlijk zal moeten laten bij de oplossing van het probleem Berlijn. Men vreest met andere woorden een zeer kritische reactie in Duitsland tegenover de Westelijke alliantie in de zaak Berlijn, welke men wil compenseren met dit unie-verdrag.

De werkelijke reden is echter vooral de Franse wens om vóór de eventuele toetreding van het Verenigd Koninkrijk tot de bestaande Gemeenschappen een vaste vorm te geven aan de gewenste politieke samenwerking. Engeland zal dit dan tevens moeten aanvaarden.

Op de achtergrond is er het Franse streven de toetreding van Engeland tot de EEG anders zo moeilijk mogelijk te maken.

III. Van Duitse en Italiaanse zijde is het Franse project reeds sterk toegejuicht. De enige kritiek is, dat het project niet ver genoeg gaat in meer communautaire richting en nog té sterk een inter-gouvernementeel karakter heeft. Niettemin vindt men het Franse project wel een grote stap in de goede richting, die de Zes thans met vreugde moeten begroeten.

IV. Het Franse project stelt Nederland voor een moeilijke verrassing. Van Nederlandse zijde zijn tegen de conceptie van Generaal de Gaulle steeds twee bezwaren aangevoerd:

- 1) een Europese politieke Gemeenschap, zeker wanneer deze ook de buitenlandse politiek en de defensie zou omvatten, eist deelneming van Engeland.
- 2) de Franse plannen waren te weinig communautair en te uitsluitend intergouvernementeel.

De taktiek waartoe Nederland had besloten bij de besprekingen over het "caractère statutaire" was gericht op een voorzichtige medewerking in de hoop dat te zijner tijd Engeland hierbij betrokken zou worden en dat het ogenblik van Engeland's toetreding tot de Gemeenschappen en het gereedkomen van een Europees statuut ongeveer zou kunnen samenvallen.

Deze Nederlandse taktiek wordt thans de pas afgesneden door de onderhavige Franse stap. Derhalve staan wij thans voor de keuze wat te doen.

Zeker is, dat de andere vier landen het Franse ontwerpverdrag toejuichen. Amendering, dus uitholling op het punt van de defensie, de buitenlandse politiek, de besluitvorming en het secretariaat in Parijs zal onherroepelijk op het verzet van de vijf andere regeringen stuiten, en Nederland in een geïsoleerde en zeer moeilijke positie - vooral ook naar buiten - brengen. Nederland zal de indruk vestigen alsof het in wezen geen politieke integratie wil en het nog restrictiever is dan Frankrijk.

Teneinde een dergelijke onvruchtbare en voor de Nederlandse positie weinig aantrekkelijke procedure van het maken van reserves en amendementen te vermijden, zou Nederland het volgende standpunt moeten innemen:

1. Het project van een Europese "union", in de geest van het Franse voorstel, is voor Nederland alleen aanvaardbaar indien Engeland daaraan deelneemt.
2. Teneinde dit te bereiken zal Engeland zo spoedig mogelijk bij de besprekingen over dit project moeten worden betrokken.
3. Aangezien dit eerst over enige maanden kan, en het onbehoorlijk zou zijn dit project tussen de Zes reeds te doen uitwerken en Engeland t.z.t. hier voor een fait accompli te stellen "à prendre ou laisser", moet de Studiecommissie zich voorlopig bezighouden met het uitwerken van een tijdelijke regeling voor de werkwijze van de samenwerking op politiek gebied.

V. Dit Nederlandse standpunt kan gegrond zijn op de volgende overwegingen:

- a. De internationale politieke situatie van vandaag eist primair een Europese eenheid en solidariteit van alle belangrijke Europese staten. Het meest essentieel is, dat de toetreding van Engeland tot de Zes op korte termijn tot stand komt. Het verwezenlijken van een Europese "union" in de geest van het Franse voorstel is niet bijzonder urgent in de huidige situatie. Het tot stand komen van een dergelijk project zou, indien de toetreding van Engeland niet tot stand zou komen, bovendien de splitsing van Europa slechts accentueren, hetgeen bepaald schadelijk zou zijn voor de internationale positie van Europa.
- b. Het gaat niet aan reeds nu tussen de Zes een verdrag uit te werken en te sluiten over de politieke samenwerking tussen de Zes, waaraan de nieuwe leden van de Europese Gemeenschappen zouden moeten deelnemen, zonder dat deze nieuwe leden waarmee thans reeds wordt onderhandeld, in de gelegenheid worden gesteld behoorlijk aan het overleg over dit nieuwe unie-verdrag deel te nemen.

3
1 november 1961

155597

- c. Indien Englands toetreding zeker of vrijwel zeker zou zijn, zou men zeer wel tegelijkertijd de onderhandelingen over Englands toetreding tot de Gemeenschappen en de onderhandelingen over een Europees Unie-verdrag kunnen voeren, waarbij het onverschillig zou zijn welke onderhandelingen het eerst gereed zouden zijn. Helaas is het op dit ogenblik geenszins zeker dat de onderhandelingen over Englands toetreding zullen slagen. Derhalve is het riskant voor Nederland aan het tot stand komen en het sluiten van een Europees unie-verdrag mede te werken zolang de toetreding van Engeland tot de bestaande Gemeenschappen niet zeker is. Er moet voor worden gewaakt dat Nederland niet met een unie-verdrag blijft zitten zonder Engeland, hetgeen zowel uit een oogpunt van Nederlands belang als uit een oogpunt van de Europese eenheid onder alle omstandigheden vermeden moet worden.

Herinnerd moge hier worden aan een situatie met betrekking tot de vrijhandelszone in 1957. Bij de behandeling van het EEG-verdrag heeft de Nederlandse Regering steeds gesteld, dat de totstandkoming van de vrijhandelszone verwacht kon worden in verband met de daartoe strekkende en aan de gang zijnde onderhandelingen en dat sluiting van het EEG-verdrag niet op het succes dezer onderhandelingen zou behoeven te wachten. Helaas zijn toen deze Nederlandse verwachtingen niet in vervulling gegaan. Thans moeten wij ook daarom zekerheid hebben.

- VI. Ik verzoek de Raad mij te machtigen het beleid ten aanzien van deze Franse voorstellen in de komende maanden te baseren op de in deze nota vervatte algemene richtlijnen.

DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN,

w.g. J. Luns